

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1996/47

Karar Sayısı : 1997/43

Karar Günü : 8.4.1997

R.G. Tarih-Sayı :25.04.1998-23323

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Zonguldak 1. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 17.2.1926 günlü, 743 sayılı "Türk Kanunu Medenisi"nin 4.5.1988 günlü, 3444 sayılı Yasa ile değişik 134. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarının Anayasa'nın 41. maddesine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Şiddetli geçimsizlik nedeniyle açtığı boşanma davasının reddedilmesinden sonra açılan boşanma davasında Mahkeme, Türk Kanunu Medenisi'nin değişik 134. maddesinin üçüncü ve son fıkralarının Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına vararak iptal istemiyle doğrudan bavrımuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

743 sayılı Yasa'nın 3444 sayılı Yasa ile değişik 134. maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Evlilik en az bir yıl sürmüşse, eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi halinde evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu halde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin bizzat tarafları dinleyerek iradelerin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini nazara alarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü halinde boşanmaya hükmolunur. Bu halde 150 nci maddenin (3) numaralı bendi hükmü uygulanmaz.

Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl geçmesi halinde, her ne sebeple olursa olsun müşterek hayat yeniden kurulamamışsa eşlerden birinin talebi üzerine boşanmaya karar verilir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralı

Dayanılan Anayasa kuralı şudur :

"MADDE 41.- Aile, Türk toplumunun temelidir.

Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar."

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca Yekta Güngör ÖZDEN, Güven DİNÇER, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Samia AKBULUT, Haşim KILIÇ, Yalçın ACARGÜN, Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER ve Lütfi F. TUNCEL'in katılmalarıyla 10.7.1996 günü yapılan ilk inceleme toplantısında; dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

V- ESASIN İNCELENMESİ

İşin esasına ilişkin rapor, başvuru kararı ve ekleri, itiraz konusu Yasa kuralı ile dayanan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Davada Uygulanacak Kural Sorunu

Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa'nın 28. maddelerine göre, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurularda, esas inceleme Mahkeme'nin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlıdır. Bakılmakta olan davada uygulanacak yasa kurallarından amaç, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz etki yapacak, yahut tarafların istek ve savunmaları çerçevesinde bir karar vermede gözönünde tutulması gereken kurallardır.

Türk Kanunu Medenisi'nin değişik 134. maddesinin üçüncü fıkrasında, "Evlilik en az bir yıl sürmüştü, eşlerin birlikte başvurması ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi halinde evlilik birliği kendiliğinden sarsılmış sayılır" denilmektedir.

Başvuran Mahkeme, boşanma davasının reddinden sonra üç yıllık sürenin geçmesi ve müşterek hayatın sonradan kurulmamasına dayanarak boşanma davası açılması gereğinin, Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Mahkemenin bakmakta olduğu dava, eşlerin birlikte başvurarak ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi nedeniyle boşanmaya karar verilmesine ilişkin değildir. Bu nedenle, 134. maddenin üçüncü fıkrası bakılmakta olan davada uygulanacak kural olmadığından, bu fıkraya yönelik itirazın mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine karar verilmiştir. Aynı maddenin son fıkrası ise, görülmekte olan davada uygulanacak kural olduğundan bu kural esas yönünden incelenmiştir.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Anayasa'nın 41. Maddesi Yönünden İnceleme

Anayasa'nın "Ailenin korunması" başlıklı 41. maddesinde, aile Türk toplumunun, temeli sayılmış; Devletin, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli önlemleri alacağı ve örgütleri kuracağı belirtilmiş, böylece aile kurumu anayasal güvenceye bağlanmıştır. Maddenin gerekçesinde de, "... ailenin korunması fikrinin herşeyden

önce Medenî Yasa anlamında evliliklerin kurulmasını kolaylaştırmak olduğu şüphesizdir... Millet hayatı bakımından aile kutsal bir temeldir. Bu nedenle, Devlet ailenin refahını ve huzurunu koruyacaktır" denilmektedir.

Medenî Yasa'da yapılan değişiklik sonucu, itiraz konusu kurala göre, herhangi bir boşanma nedenine dayanmak suretiyle açılan davanın reddedilip kesinleşmesinden başlayarak üç yıl içerisinde eşlerin evlilik birliğini devam ettirmek amacıyla bir araya gelmemeleri durumunda eşlerin her birine, boşanma davası açma hakkı tanınmaktadır.

Aile hukukundaki yeni görüşlere göre Yasa'da belirlenen süre kadar, eşler ayrı yaşamış ve bir araya gelememişlerse, evlilik birliğinin tekrar kurulamayacak ölçüde sarsılmış olduğu kabul edilir. Kimi ülkeler, yasalarında 1974 yılından başlayarak ayrılık sürelerini bir ile on yıl kabul ederek bu yönde değişikliklere gitmişlerdir.

Zaman içinde değişen toplumsal gereksinimleri karşılamak, kişi ve toplum yararının zorunlu kıldığı düzenlemeleri yapmak, toplumdaki değişikliklere koşut olarak bu yönde alınan önlemleri güçlendiren, geliştiren, etkilerini daha çok artıran ya da tam tersine bunları hafifleten veya tümüyle ortadan kaldıran işlemlerde bulunmak yetkisi, Yasakoyucunun görevidir.

İtiraz konusu kuralla, boşanmaya karar verilebilmesi için, eşlerden birinin evlilik birliğini devam ettirmeme kararında olması, boşanma davasının reddinden sonra üç yıl bir araya gelmemeleri koşulları getirilmiştir. Reddedilip kesinleşen bir boşanma davasından sonra eşlerin bir araya gelmemeleri için öngörülen üç yıllık süre Yasakoyucunun takdir alanına girmektedir. Üç yıllık sürenin geçmesine karşın eşlerin bir araya gelememesi ve evlilik birliğini sürdürememeleri durumunda, aile birliğinin korunması yönünden kişisel ve toplumsal bir zararın varlığından söz edilemez. Bu nedenle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 41. maddesine aykırı görülmemiştir.

VI- SONUÇ

17.2.1926 günlü, 743 sayılı "Türk Kanunu Medenisi"nin 3444 sayılı Yasa ile değişik 134. maddesinin son fıkrasının, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Yekta Güngör ÖZDEN ile Fulya KANTARCIOĞLU'nun karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA, 8.4.1997 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa BUMİN	Ali HÜNER	Lütfi F. TUNCEL

Üye

Mustafa YAKUPOĞLU

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

KARŞIOY GEREKÇESİ

Esas Sayısı : 1996/47

Karar Sayısı : 1997/43

Türk Medeni Yasası'nın 3444 sayılı Yasa ile değişik 134. maddesinin itiraz konusu son fıkrasına göre, "Boşanma sebeplerinden herhangi biriyle açılmış bulunan davanın reddine karar verilmesi ve bu kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç yıl geçmesi halinde, her ne sebeple olursa olsun müşterek hayat yeniden kurulamamışsa eşlerden birinin talebi üzerine boşanmaya karar verilir."

Alman hukukundan esinlenildiği anlaşılan bu boşanma biçiminde, yargıcın takdirine olanak tanınmamakta belli koşullar gerçekleştiğinde boşanma kararı verilmektedir. Ayrıca, taraflardan birinin kusurlu olup olmaması da aranmamaktadır. Medeni Yasa'nın 134. maddenin değişiklikten önceki içeriği yeterli iken, kusurlu olduğu için boşanamayanlara, boşanma olanağı ve kolaylığı getiren kural, adalet duygusunu yaralamaktadır. Bu yönü, yasama takdiri sayılsa bile, aile kavramına aykırı düşen işleyişi Anayasa katında olumlu bulunamaz.

Boşanmanın, sosyal ve ekonomik sonuçları yönünden aile hukukundaki önemli yeri tartışmasızdır. Özellikle ekonomik bakımdan zayıf durumda olan eşin karşılaştığı sorunların büyüklüğü yadsınamaz. Bu sorunlara, Yasa'nın 143. ve sonraki maddelerinde, tazminata ilişkin kurallarla çözüm getirilmeye çalışılmışsa da bunların yeterli bir güvence oluşturduğu savunulamaz.

Kimi zaman, boşanmanın ekonomik boyutu yanında eş ve çocuklar yönünden çok ağır sonuçlar doğurması olasılığı da sözkonusudur. Bu durumlarda, konunun yargıç tarafından değerlendirilmesine olur verilmemesinin, hakkın kötüye kullanılmasına yol açacağı da bir gerçektir. Oysa Anayasa'nın 41. maddesinin ilk fıkrasında, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu belirtildikten sonra ikinci fıkrasında, devletin ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli önlemleri alacağı belirtilmektedir. Devlet, yasal düzenlemelerinde bu buyruğu gözetmek zorundadır.

Öte yandan, yapılacak yasal düzenlemelerde aile hukukunu bir bütün olarak ele alma zorunluluğu vardır. Çağdaş uygarlık çizgisi izlenirken ve Batı hukukundan yararlanırken sadece boşanma hukukuyla ilgili düzenleme yapılması, aile hukukunun, eşler arasında hakkaniyeti gerçekleştirmeye yönelik mal rejimleri konusunda gerekli duyarlılığın esirgenmesi, yasakoyucunun kamusal yarardan çok öznel düşüncelerle davrandığının göstergesidir. "Evlilik birliğinin kurulmasından sonra edinilen malların ortaklığı" gibi bir mal rejimin benimsenmesi durumunda belli süre ortak yaşamın sağlanamamasının boşanma nedeni sayılması eşler için ağır sonuçlar doğurmayabilir. Bu nedenle aile hukukunun kimi alanlarında çağdaşlaşmadan söz

etmek, kimi alanlarında ise bu çizgiyi görmezlikten gelmek adaletli bir hukuk düzeni kurmak ve sürdürmek yükümlülüğünde olan hukuk devletinde hoşgörü ile karşılanamaz.

Tüm vatandaşların sosyal güvenlik kapsamına alınma olanağına kavuşamadığı ülkemizde, kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın eşleri belli bir sürenin bitiminde boşanma olgusu ile karşı karşıya bırakan kuralın hukuksallığını benimsemek güçtür. Böyle bir boşanma yüzünden hak kaybına uğrayacak ya da yoksulluğa düşecek eşin, koşulları gerçekleştiğinde tazminat ve nafaka isteyebilmesi de yeterli güvence kabul edilemez. Boşanmanın sonuçlarını yalnız akçalı konulara indirgeyen, bunun eş ve çocuklar yönünden sosyal boyutunu dikkate almayan bir sistem, Anayasa'nın 41. maddesindeki ananın ve çocukların korunması ilkesi ile bağdaşmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Başkan

Yekta Güngör ÖZDEN

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU